

Original Paper

Open Access

Evaluation of Iranian-Islamic Lifestyle Indicators in Urban Neighborhoods (Case Study of Maghsodieh and Yaghchian Neighborhoods of Tabriz city)

Mohammad Ali Key Nejad¹, Azita Belali Oskoyi^{2*}, Ali Mirzaie³

1. Professor, Rab'-e Rashidi Scientific, Cultural and Historical Complex, Tabriz, Iran

2. Professor, Department of Architecture and Urban planning, Faculty of Architecture and Urban Planning, Tabriz Islamic Art University, Tabriz, Iran

3. PhD student of Urban Planning, Department of Architecture and Urban planning, Faculty of Architecture and Urban Planning, Tabriz Islamic Art University, Tabriz, Iran

Received: 2023/08/9

Accepted: 2024/01/18

Abstract

The Iranian-Islamic lifestyle, as the currently emphasized lifestyle of Iran, along with fulfilling the material and spiritual needs of the citizens, can be manifested in all parts of people's lives, such as residential areas. However, due to the introduction of unknown ideas in the form of modernism, the neighborhoods have faced a kind of identity crisis and lack of place belonging, the older neighborhoods have been deteriorated and worn out, and the new neighborhoods have been oriented towards western styles. Therefore, this research aims to evaluate the indicators of Iranian-Islamic lifestyle in urban neighborhoods with a case study of Maghsodieh neighborhood from the historical context and Yaghchian neighborhood from the newly founded context of Tabriz metropolis. In this applied and descriptive-analytical research; the required data and information have been collected through a questionnaire that was randomly distributed among 386 citizens of the two studied neighborhoods. In this regard, in order to evaluate the indicators of Iranian-Islamic lifestyle in the studied urban neighborhoods, the one-sample T-test was employed, and to compare the mentioned two neighborhoods, the independent T-test was used in the form of SPSS software. In this regard, the results of the research have shown that the indicators of Iranian-Islamic lifestyle indicators in urban areas are in an average to good condition and that the condition of the indicators is better in Maghsodieh neighborhood than in Yaghchian neighborhood. In fact, the lifestyle in historical neighborhoods (particularly Maghsodieh neighborhood) is more Iranian-Islamic than the newly founded neighborhoods (especially Yaghchian neighborhood). Historical neighborhoods are more closely aligned with the Iranian-Islamic lifestyle than the newly founded neighborhoods which are generally built with western urban planning principles, due to their age and identity and adherence to Iranian-Islamic urban planning standards.

Keywords:

Iranian-Islamic lifestyle, Urban Neighborhoods, Historical Context, Nobanyad neighborhood, Tabriz city

* Corresponding Author: a.oskoyi@tabriziau.ac.ir

©2025 by the Authors. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0 license)
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Introduction

In Iranian society, the neighborhood has always been one of the main pillars of the urban spatial organization (physical and social); however, in the contemporary urban society, the concept of the neighborhood has strayed from its true meaning during the interventions based on imported patterns of urban development (Osquee et al., 2019). In general, it can be stated that in the current situation, due to the lack of revitalization and function of the old neighborhoods, these neighborhoods have lost prosperity and the population residing in these neighborhoods is moving to newly built areas (Zarini, 2017). As a result, society is most inclined toward Western styles rather than authentic Islamic values (Hosseinpour, 2017).

Tabriz, one of the country's big cities, has undergone transformation through urban plans, resulting in the decay of old neighborhoods and loss of identity in new cities. The city faces challenges in urban planning, with modern development weakening neighborhoods' role. Yaghchian is a new urban neighborhood in Tabriz, based on neo-urbanism principles.

An examination of the current state of Yaghchian reveals that no standards of the Iranian-Islamic lifestyle have been considered in its design. On the other hand, traditional neighborhoods are affected by various city plans, deteriorate over time, lose identities, and require revitalization efforts. Maqhsoudiyeh is a traditional neighborhood in the Tabriz metropolis. This research aims to conduct a comparative study between two urban textures of new and traditional neighborhoods in Tabriz (Yaghchian and Maqhsoudiyeh neighborhoods), while scientifically evaluating the Iranian-Islamic lifestyle indicators in the mentioned neighborhoods.

Methodology

This study is an attempt to conduct a comparative study between two urban textures of new and traditional neighborhoods in Tabriz (Yaghchian and Maqhsoudiyeh neighborhoods), while scientifically evaluating the indicators of the Iranian-Islamic lifestyle indicators in the mentioned neighborhoods.

The research employs an applied and descriptive-analytical. The statistical population of the research is the residents of the Maqhsoudiyeh and Yaghchian in Tabriz city (23421 people). Using Cochran's mathematical formula, the number of 386 people was determined as a statistical sample, and the questionnaire was randomly distributed among the residents based on their population.

The required data for the research was collected through documentary/library research and field research. Initially, 86 indicators were identified from the theoretical and experimental literature related to the Iranian-Islamic lifestyle in urban areas. Then, based on the expert opinions of the supervisors, some indicators were merged and removed, until 54 indicators were confirmed and used as the final set of indicators.

In the field method, the research statistical sample was asked to complete a researcher-made questionnaire regarding final indicators the study. The validity of questionnaire was confirmed by the professors, and its reliability was assessed using the pre-test method and Cronbach's alpha test. The obtained alpha coefficient was 0.863, indicating the usable reliability of the research tool.

The data were analyzed using the relevant statistical tests within the SPSS software environment. A one-sample t-test was used to assess the status of Iranian-Islamic lifestyle indicators in the studied neighborhoods of Tabriz city (Yaghchian and Maqhsoudiyeh); while a Paired t-test was employed to compare the status of indicators between them.

Results

According to Table 1, the independent t-test results indicate that according to the citizens of Yaghchian and Maqhsoudiyeh, the difference among the four dimensions of the Iranian-Islamic lifestyle is statistically significant. In all four aspects of the research, the average opinions of the residents of Maqhsoudiyeh (except for the economic dimension) are higher than that in Yaghchian, and the status of Iranian-Islamic lifestyle indicators in Maqhsoudiyeh is better than those in Yaghchian. The average difference of 0.085 between the two neighborhoods in terms of total indicators reflects a significantly high average difference. A t statistic value greater than 1.96 further supports this claim.

Table1. Comparison of the average opinions among Yaghchian and Maqhsoudiyeh citizens, regarding the status of Iranian-Islamic lifestyle indicators in Tabriz

Decision criterion (sig)	t value	Mean difference	Mean	Comparison	Dimension	Row
0.000	-5.80	-0.246	3.39	Yaghchian citizens	Social	1
			3.64	Maqhsoudiyeh citizens		
0.014	2.47	0.117	3.68	Yaghchian citizens	Economical	2
			3.56	Maqhsoudiyeh citizens		
0.001	-3.37	-0.102	3.31	Yaghchian citizens	Physical	3
			3.41	Maqhsoudiyeh citizens		

Decision criterion (sig)	t value	Mean difference	Mean	Comparison	Dimension	Row
0.000	-3.55	- 0.112	3.41	Yaghchian citizens	Environmental	4
			3.52	Maqhsoudiyeh citizens		-
0.002	-3.10	- 0.085	3.45	Yaghchian citizens	Total	-
			3.53	Maqhsoudiyeh citizens		-

Findings extracted from the questionnaire, 1402

Discussion

The research scope includes two neighborhoods with two different contexts (old historical and planned newly built) from the Islamic city of Tabriz. Islam is a social religion that includes all aspects of the individual and social life of Muslims; therefore, all the pillars should manifest the identity of Islam.

The results showed that the Maqhsoudiyeh historical neighborhood is more Iranian-Islamic in lifestyle than Yaghchian, due to its age, identity, and the adherence to Iranian-Islamic urban planning criteria.

New Western urban areas impact residents' lives, causing identity alienation due to an emphasis on physical criteria; conversely, Iranian-Islamic neighborhoods offer spiritual vitality beyond physical aspects.

Conclusion

According to the current state of the studied neighborhoods, the following suggestions are proposed to develop the Iranian-Islamic lifestyle in the Yaghchian and Maqhsoudiyeh neighborhoods of Tabriz city:

- Redefine the existing neighborhoods by drawing inspiration from other countries' experiences, while incorporating the cultural and historical significance of Islam and Iranian thought.
- Plan Islamic city neighborhoods that incorporate historical elements and modern facilities. Use modern urban planning principles and local conditions to propose designs.
- Study how Islamic lifestyle principles can be applied to Iranian and international urban planning and design goals in a comprehensive, integrated, and forward-looking research plan; compile Iranian-Islamic neighborhood design indicators and share them with authorities as guidelines for new neighborhood design.
- The mosque is a gathering space for neighborhoods, therefore distance to the mosque should be considered when determining neighborhood boundaries. Planning should focus on developing religious spaces centered around the mosque.
- Strict adherence to the regulations regarding density and occupation level is necessary to implement Islamic principles such as the principle of privacy, the principle of harm, and the benefit of the parts from light and wind.
- The Islamic Supreme Leader has highlighted the importance of the religious and Iranian-Islamic lifestyle as an essential part of the novel Islamic civilization progress; the authorities should therefore strive to expand the lifestyle for the citizens compatible with the environment.
- There should be a focus on training and improving society culture. The Iranian-Islamic lifestyle needs community-level reformation and promotion through awareness campaigns and education.
- It is essential to take into account the needs, culture, and prevailing customs of the society in designing new neighborhoods or recreating traditional neighborhoods.
- Proposed research solutions that align with the enrichment of future research in this field:
- Examining the causes and effects of lifestyle change;
- Comparative study of the Iranian-Islamic lifestyle across different urban textures;
- Study of the Iranian-Islamic lifestyle in villages and peri-urban areas

ارزیابی شاخص‌های سبک زندگی ایرانی-اسلامی در محلات شهری (نمونه موردي: محلات مقصودیه و یاغچیان شهر تبریز)

محمدعلی کی نژاد^۱ , آریتا بالالی اسکویی^{۲*} , علی میرزاچی^۳

۱. استاد، مجتمع علمی، فرهنگی و تاریخی ربع رشیدی، تبریز، ایران

۲. استاد، گروه معماری و شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران

۳. دانشجوی دکتری شهرسازی اسلامی، گروه معماری و شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۵/۲۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۵/۱۸

چکیده

سبک زندگی ایرانی-اسلامی به عنوان سبک زندگی مورد تأکید کنونی در کشور ایران، در کنار برآورده سازی نیازهای مادی و معنوی شهروندان، می‌تواند در تمام بخش‌های زندگی افراد همانند محلات مسکونی متجلی شود؛ اما به خاطر ورود اندیشه‌های ناشناخته در قالب مدرنیسم، محلات با نوعی بحران هویتی و عدم تعقیل مکانی رویه رو شده‌اند. محلات قدیمی دچار پژمردگی و فرسودگی شده‌اند و محلات جدید نیز به سمت سبک‌های غربی گرایش یافته‌اند. از همین رو، این پژوهش به ارزیابی شاخص‌های سبک زندگی ایرانی-اسلامی در محلات شهری با مطالعه موردي محلات مقصودیه (از بافت تاریخی) و محله یاغچیان (از بافت نوبنیاد) در کلان‌شهر تبریز می‌پردازد. این تحقیق به روش تحقیق کاربردی و با رویکرد توصیفی-تحلیلی انجام‌شده است. داده‌ها و اطلاعات موردنیاز از طریق توزیع پرسشنامه میان ۳۸۶ نفر از شهروندان دو محله موردمطالعه گردآوری شده است که به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌بندی شده، انتخاب شده بودند. در این راستا، جهت ارزیابی شاخص‌های سبک زندگی ایرانی-اسلامی در محلات شهری موردمطالعه، از آزمون T مستقل در قالب نرم‌افزار SPSS استفاده شده است. در همین خصوص، نتایج تحقیق نشان داده است که شاخص‌های سبک زندگی ایرانی-اسلامی در محلات شهری در وضعیت متوسط رویه خوب قرار دارند و اینکه وضعیت شاخص‌ها در محله مقصودیه نسبت به محله یاغچیان، بهتر است. درواقع، سبک زندگی در محلات تاریخی (خاصه محله مقصودیه)، ایرانی-اسلامی تر از محلات نوبنیاد (خاصه محله یاغچیان) است. محلات تاریخی نسبت به محلات نوبنیاد که عموماً با اصول شهرسازی غربی ساخته شده‌اند، به خاطر قدمت، هویت و استفاده از معیارهای شهرسازی ایرانی-اسلامی، به سبک زندگی ایرانی-اسلامی نزدیک‌تر هستند.

واژگان کلیدی

سبک زندگی ایرانی-اسلامی، محلات شهری، بافت تاریخی، محله نوبنیاد، شهر تبریز

*مسئول مکاتبات: a.oskoyi@tabriziau.ac.ir

©2025 by the Authours. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0 license)
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

جهان‌بینی، هویت ایرانی-اسلامی است و رابطه معنی‌دار بین اسلام و شهرسازی ایرانی وجود دارد. یا به عبارتی‌گر، انتساب شهر ایرانی به اسلام، حقیقت غیرقابل انکاری است. حقیقتی که از مدت‌ها پیش مورد بی‌توجهی قرار گرفته است. ورود اندیشه‌های ناشناخته در قالب مدرنیسم در فرهنگ و ادب ایرانی، علاوه بر تأثیرات عمیق فرهنگی و ذهنی، تأثیرات ملموسی نیز بر کالبد شهرهای ایران گذاشته است. این تأثیرات هم در سطح کلان (معماری و شهرسازی ایرانی-اسلامی) و هم در مقیاس خرد (محلات شهری) قابل مشاهده است. پیامد این روند، بروز بحران هویت و تضعیف حس تعلق مکانی در محلات با پیشینه‌غذی ایرانی-اسلامی بوده است (ملکی و آریان کیا، ۱۳۹۸).

در جامعه ایران، محله، همواره یکی از ارکان اصلی سازمان فضایی شهری (کالبدی-اجتماعی) بوده است. بالین وجود در جامعه شهری معاصر، مفهوم محله در جریان مداخلات مبتنی بر الگوهای وارداتی شهرسازی، از مفهوم واقعی خود فاصله گرفته است (Osquee et al, 2019). درمجموع، می‌توان گفت که در شرایط کنونی به دلیل عدم بازنده‌سازی کالبد و عملکرد اکثر محلات کهنه، این محلات از رونق افتاده‌اند و جمعیت ساکن در این محلات در حال جایگزینی به نواحی تازه‌ساخت می‌باشدند (زربینی، ۱۳۹۶). بر این اساس، جامعه معاصر ایران تمایل فزاینده‌ای به سبک‌های زندگی غربی از خود نشان می‌دهد، حال آنکه ارزش‌های اصیل اسلامی-ایرانی به حاشیه رانده شده‌اند (حسین‌پور، ۱۳۹۶).

چنانکه شهر تبریز به عنوان یکی از کلان‌شهرهای بزرگ کشور، با اجرای طرح‌های کلان‌شهری در قالب طرح‌های جامع شهری، دگرگونی بی‌سابقه و تغییرات ساختاری و کارکردی عمدت‌های را به خود دیده است. در این چارچوب محله‌های سنتی و کهن، پیشترین تأثیرپذیری را داشته و در مسیر پژمردگی و فرسودگی حرکت کرده‌اند. در مقابل، محلات نوبنیاد بر اساس اصول شهرسازی نوبنیاد نهاده شده و منجر به ایجاد محلات بی‌هویت شده‌اند. شهر تبریز با پیشینه‌غذی تاریخی و برخورداری از بافت‌های قدیمی، نوبنیاد (مدرن) و حاشیه‌ای (خودرو)، اکنون دچار مسائل و مشکلات فراوانی شده است. اطلاعات به دست آمده از فضای شهر نشانگر رهاسانگی بافت‌های سنتی و قدیمی، افول نقش محله‌ای در این بافت‌ها و ناسازگاری ضعف محله‌ای بوده است. همچنین طرح‌های شهری صورت گرفته در محیط شهری بیانگر شهرسازی مدرن بوده‌اند و نقش محله را بیش از پیش تضعیف کرده‌اند. از جمله، محلات نوبنیاد شهری در

شهر مجموعه‌ای درهم‌آمیخته از فضاها و پهنه‌های فیزیکی و اجتماعی است که در طی زمان به تدریج شکل‌گرفته است (Martí, et al, 2019; Jones et al, 2017) و مانند موجود زنده در سیر تکامل خود، یک سیکل حیات را پشت سر گذاشته و تغییر شکل و عملکرد داده و این تغییر شکل و عملکرد در فرایند انقلاب صنعتی و تحولات حاصل از آن، هر روز سرعت بیشتری یافته و الگوی مدرن متفاوت‌تر از گذشته منجر به تغییر جامعه شهری معاصر شده است (ملکی و آریان کیا، ۱۳۹۸).

در ادامه، مشکلات عدیدهای برای شهر به وجود آمده است. در این راستا تقسیم شهر به مناطق کوچک‌تر یکی از راهکارهای مؤثر برای کاهش یا از بین بردن مشکلات پیش روی شهرها است. در این میان، محله گرایی به عنوان یک الگوی کارآمد می‌تواند نقش بسزایی در حل معضلات شهری ایفا کند؛ زیرا با تکیه بر ویژگی‌های ذاتی خود، امکان کاهش این مشکلات را فراهم می‌سازد. محله پدیده‌ای کالبدی است که در گذر زمان معنی یافته و کم کم به یک اجتماع محلی تبدیل شده است (حاجی پور و همکاران، ۱۳۹۷). محله به عنوان واحدهای منسجم اجتماعی درون مرزهای مشخص، جایگاه بسیار مهمی در شهرهای اسلامی دارد (سالاری پور و همکاران، ۱۳۹۷).

و توانایی ایجاد محیطی ایمن، دلپذیر، آرام و زیبا را برای زیست انسان دارد تا بتواند تمام نیازهای مادی و معنوی انسان را مطابق با شاخص‌های الگوی پیشرفت ایرانی-اسلامی بهترین نحو تأمین کند (عبدی و همکاران، ۱۳۹۹). در این چارچوب، در مفهوم سبک زندگی ایرانی-اسلامی ضمن تأکید اساسی به آموزه‌های اسلامی و کلیت اسلام، به تمام بعد زندگی افراد در سطح جوامع توجه شده است. سبک زندگی اسلامی از آن جهت که اسلامی است، نمی‌تواند بی‌ارتباط با شناخت عواطف افراد باشد، براین اساس هر رفتاری که مبنای اسلامی داشته باشد، حداقل‌هایی از شناخت و عواطف اسلامی را نیز پشت‌توانه خود قرار می‌دهد (اشتری فرد و همکاران، ۱۳۹۶). این سبک، علاوه بر برآورده سازی نیازهای مادی انسان‌ها پاسخ‌گوی نیازهای معنوی آن‌ها نیز است و در تمام بخش‌های زندگی افراد همانند سکونت در محلات مسکونی می‌تواند متجلی شود. با عنایت به رابطه قوی بین جهان‌بینی و فرهنگ منطبق با برنامه‌ریزی و شهرسازی و نقش شهرسازی در تجلی ارزش‌های فرهنگی جهان‌بینی می‌توان اذعان داشت که رکن اصلی فرهنگ و

یاغچیان و محله مقصودیه)، مقایسه‌ای تطبیقی میان دو محله یادشده از دو بافت شهری تبریز انجام دهد.

این تحقیق از نظر هدف، از نوع کاربردی و از نظر ماهیت، از نوع توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری تحقیق، نیز شهروندان دو محله مقصودیه و یاغچیان شهر تبریز است (به تعداد ۲۳۴۲۱ نفر) که با استفاده از فرمول ریاضی کوکران تعداد ۳۸۶ نفر به عنوان نمونه‌آماری تعیین حجم شدند و به روش تصادفی طبقه‌بندی شده (متناسب با جمعیت محلات)، پرسشنامه بین شهروندان توزیع و تکمیل شد.

داده‌ها و اطلاعات موردنیاز تحقیق، به دو روش استادی/کتابخانه‌ای و میدانی گردآوری شده است. به‌گونه‌ای که ابتدا تعداد ۸۶ شاخص از طریق ادبیات نظری و تجربی مرتبط با سبک زندگی ایرانی-اسلامی در محلات شهری شناسایی شد. سپس با توجه نظرات کارشناسی اسناید راهنمای، برخی از شاخص‌ها ادغام و حذف شدند تا درنهایت، تعداد ۵۴ شاخص تأیید شد و به عنوان شاخص‌های نهایی این تحقیق مورداستفاده قرار گرفت (جدوال ۱ الی ۴):

جدول ۱. شاخص‌های بعد اجتماعی، سبک زندگی ایرانی-اسلامی در محلات شهری

Table1. Social Dimension Indicators, Iranian-Islamic Lifestyle in Urban Neighborhoods

منابع	شاخص‌ها
Shams Puya et al, 2020; Sadeghi, 2015; Sharifzadeh, 2017; Karbasi, 2015; Kazemini et al, 2020 Sharifzadeh, 2017; Karbasi, 2015 Shams Puya et al, 2020	امنیت و ایمنی سرزنگی و حضور پذیر تأکید بر مردم‌سالاری - انسان محوری عدالت در توزیع و مصرف منابع حمایت از قشر آسیب‌پذیر- عدالت محوری
Shams Puya et al, 2020; Sharifzadeh, 2017; Karbasi, 2015	آرامش
Shams Puya et al, 2020; Sharifzadeh, 2017; Karbasi, 2015; Kazemini et al, 2020	آسایش
Shams Puya et al, 2020; Sadeghi, 2015; Karbasi, 2015 Shams Puya et al, 2020	معنویت‌گرایی (عدم بزرگنمایی جنبه‌های مادی زندگی) جمع‌گرایی و استحکام بنیان خانواده - خانواده محوری تعاملات اجتماعی و همسایگی، نزدیکی ساکنان، بالا رفتن ارتباط‌های چهره به چهره رعایت اصل وحدت (ارتباطات رودرود، ایجاد تماس مداوم)
Shams Puya et al, 2020; Sharifzadeh, 2017; Karbasi, 2015	یکپارچگی قومی و همبستگی روحیه همکاری، تعاون و مشارکت
Shams Puya et al, 2020; Sadeghi, 2015; Sharifzadeh, 2017; Mohit Ara et al, 2017; Salaripour et al, 2018; Gharuri Al-Khansari, 2017 Osquee et al, 2019	حس تعلق حفظ کرامت انسانی در تمامی عرصه‌ها (هدایت، آموزش و عدم تسلط، احساس امنیت)
Osquee et al, 2019; Shams Puya et al, 2020; Karbasi, 2015 Shams Puya et al, 2020; Karbasi, 2015; Mohit Ara et al, 2017 Kazemini et al, 2020; Sadeghi, 2015 Salaripour et al, 2018; Sadeghi, 2015 Sadeghi, 2015; Karbasi, 2015 Sadeghi, 2015 Sharifzadeh, 2017 Sharifzadeh, 2017 Sharifzadeh, 2017; Mohit Ara et al, 2017	رعایت تناسب‌های انسانی (تعديل گرایشات، احتراز از تمرکز بر جنبه‌های مادی صله‌رحم و مهمان‌نوازی اجتناب از فساد سلامتی و تندرستی، امید به زندگی قانون‌گرایی دعوت به خیر و دوری از شر- فعالیت‌های خیرخواهانه

شاخص‌ها	منابع
وحدت منافع عمومی	Sharifzadeh, 2017
تذکر دهنده (امربه معروف و نهی از منکر)	Shams Puya et al, 2020; Karbasi, 2015
نهی خضر به دیگران در ساخت و ساز	Mohammadi & Azadeh, 2018
زندگی جمعی	Mohit Ara et al, 2017
خوش رفتاری با همسایگان	Mohit Ara et al, 2017

جدول ۲. شاخص‌های بُعد اقتصادی، سبک زندگی ایرانی-اسلامی در محلات شهری

Table 2. Indicators of the economic dimension, Iranian-Islamic lifestyle in urban neighborhoods

شاخص‌ها	منابع
تأکید بر صرفه‌جویی و قناعت	Shams Puya et al, 2020
در استطاعت بودن مسکن	Shams Puya et al, 2020

جدول ۳. شاخص‌های بُعد کالبدی، سبک زندگی ایرانی-اسلامی در محلات شهری

Table 3. Physical Dimension Indicators of Iranian-Islamic Lifestyle in Urban Neighborhoods

شاخص‌ها	منابع
توجه به حسن و زیبایی‌شناسی - زیبایی آفرینی (سيطره روانی و کالبدی عناصر معنوی استفاده از هنرهای قدسی، دینی و بومی)	Shams Puya et al, 2020; Sadeghi, 2015; Karbasi, 2015
محرمیت و رعایت حریم خصوصی - رعایت حیاء (درون گرایی، عدم عربانی)	Shams Puya et al, 2020; Sadeghi, 2015; Karbasi, 2015
پرهیز از تجمل گرایی، اجتناب از ریا و ساده‌زیستی	Shams Puya et al, 2020; Sharifzadeh, 2017; Karbasi, 2015; Sadeghi, 2015
مسجد به عنوان مرکز تجمع و فعالیت	Mohammadi & Azadeh, 2018
نظم فضایی - رعایت نظم	Mohit Ara et al, 2017; Sadeghi, 2015; Maleki & Arian Kia, 2018; Sadat Mohammadi & Alian, 2019
خوانایی و توجه به نمادها و ارتباطات بصری - رعایت اصالت (به کارگیری نمادها، نشانه‌ها و فضاهای...) - تسلط عناصر مذهبی، نمادها و نشانه‌ها	Sadeghi, 2015; Sharifzadeh, 2017; Abedi et al, 2020
مسئولیت‌پذیری	Sharifzadeh, 2017; Karbasi, 2015
پرهیز از مزاحمت سواره بر پیاده	Shams Puya et al, 2020
کاربری‌های متناسب با عملکرد جامعه	Zoofharzadeh et al, 2019
ایمنی محله در ساخت و ساز و ایننه‌ها	Mohit Ara et al, 2017
ایمنی در برابر مخاطرات طبیعی	Mohit Ara et al, 2017
دسترسی راحت به مرکز شهر و خدمات و امکانات شهری	Mohit Ara et al, 2017
هماهنگی فرم محله	Abedi et al, 2020
فضاهای بازی برای کودکان	Gholami et al, 2015
روشنایی فضاهای و معاشر	Karbasi, 2015
نمای ایرانی اسلامی اینه‌ها	Karbasi, 2015
عدم سدّ معبر و مزاحمت در فضاهای عمومی	Karbasi, 2015

جدول ۴. شاخص‌های بُعد زیست محیطی، سبک زندگی ایرانی-اسلامی در محلات شهری

Table 4. Indicators of the environmental dimension, Iranian-Islamic lifestyle in urban neighborhoods

شاخص‌ها	منابع
تمرکز بر سرسیزی و گل‌های زیبا و خوشبو	Karbasi, 2015; Shams Puya et al, 2020; Sharifzadeh, 2017
استفاده از مصالح بومی و قابل بازیافت	Karbasi, 2015
جلوگیری از اتلاف انرژی	Karbasi, 2015

منابع	شاخص‌ها
Karbasi, 2015	اجتناب از ایجاد فضاهای بلااستفاده
Karbasi, 2015; Sadeghi, 2015; Mohammadi & Azadeh, 2018	بومگرایی و سازگاری با طبیعت
Zoofharzadeh et al, 2019	اقلیم (نما و نورگیری و بادگیری)
Shams Puya et al, 2020; Sharifzadeh, 2017	بهداشت محیط
Shams Puya et al, 2020; Sharifzadeh, 2017	عدم آلودگی هوا و سروصدرا
Shams Puya et al, 2020; Sharifzadeh, 2017	توجه به پاکیزگی و طراوت
Shams Puya et al, 2020; Sharifzadeh, 2017	جلوگیری از تخریب محیط‌زیست
Shams Puya et al, 2020; Sharifzadeh, 2017	احترام به محیط‌زیست
Shams Puya et al, 2020; Sharifzadeh, 2017	زیبایی و جذابیت بصری

توأم به سه وجه شهروندان، کالبدشـهـر و مدیریت شهری را ضروری دانسته‌اند. هاشمپور و یزدانی (۱۳۹۴)، بر اهمیت محرومیت و حریم خصوصی در شهرهای ایرانی-اسلامی تأکید داشته‌اند. به گفته غروی‌الخوانساری (۱۳۹۵) در شهر معاصر ایرانی، با گستالت ساختار سنتی و اسلامی شهرها و مهاجرت گسترده مردم از روستاها به شهرها و همچنین آغاز شیوه‌های زندگی جدید، ارتباط احساسی و تعلق خاطر کمنگ شده و کیفیت زندگی نیز کمتر شده است. در این پژوهش، محقق احیاء هویت محلی اسلامی راه احیاء حس مکان و اجتماع محلی دانسته است که خود می‌تواند بازندگی شهری امروز انطباق یابد. محمدی و آزاده (۱۳۹۶)، بیان می‌کنند که هر محیط، هر فضا و هر پدیده‌ای، نگرشی از ایدئولوژی حاکم بر جامعه است. اگر گفته می‌شود محله و یا شهر اسلامی، باید در این محله و شهر، اصول دین میان اسلام تجلی و انعکاس یابد. اگر فرایندها، اصول، فعالیتها و نگرش‌ها در یک شهر اسلامی باشد، می‌توان به شهر اسلامی نیز دست پیدا کرد؛ بنابراین برای مطالعه شهر اسلامی باید اصول دین اسلام را شناخت و در گام بعدی این اصول را با اصول برنامه‌ریزی و طراحی شهری منطبق کرد. سادات محمدی و علیان (۱۳۹۷)، ساختار کالبدی محلات در شهرهای ایرانی-اسلامی و چگونگی عناصر وابسته در آن را موردنبررسی قرار داده‌اند تا بتوانند درک درست مخاطب را از ساختار شکل‌گیری و توسعه محلات فراهم کنند. مظفر و همکاران (۱۳۹۷)، نیز برای شناسایی ابعاد و ویژگی‌های محله اسلامی بر اساس متون اصیل اسلامی با استفاده از نظرسنجی از خبرگان، میزان اهمیت معیارهای مدل را تعیین کرده‌اند و با استفاده از آمار توصیفی به تجزیه و تحلیل معیارهای مدل پرداخته‌اند. جوشقانی و همکاران (۱۳۹۷)، عوامل محیطی، عوامل فردی، عوامل انسانی و نگرش‌ها و ارزش‌ها را چهار دسته از عوامل شکل‌گیری سبک زندگی ایرانی-اسلامی بیان کرده‌اند. جوشقانی (۱۳۹۸)، معتقد است که نقش اصلی و اساسی در ایجاد سبک زندگی از جانب جامعه است. در کشور ایران که دین بر سایر جنبه‌های فرهنگی غالب است، ضرورت تدوین یک سبک

درروش میدانی نیز، شاخص‌های نهایی تحقیق در قالب پرسشنامه محقق ساخته، از نمونه آماری تحقیق مورد پرسشگری قرار گرفت. در پرسشنامه تحقیق پاسخ‌ها به روش طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای ($1= خیلی ضعیف تا 5= خیلی خوب$) تأیید شد و به روش پیش‌آزمون و آزمون آلفای کرونباخ، پایایی ابزار تحقیق موردنبررسی قرار گرفت که ضریب آلفا برابر با 0.863 به دست آمده است. این امر بیانگر پایایی قابل قبول ابزار تحقیق است.

جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های آماری مربوطه از نرم‌افزار SPSS استفاده شده است. به گونه‌ای که برای سنجش وضعیت شاخص‌های سبک زندگی ایرانی-اسلامی در محلات موردمطالعه شهر تبریز (یاغچیان و مقصودیه) از آزمون t تک نمونه‌ای و برای مقایسه وضعیت شاخص‌های سبک زندگی ایرانی-اسلامی دو محله یاغچیان و مقصودیه از آزمون t زوجی استفاده شده است.

۳. پیشینهٔ پژوهش

مقالات و پژوهش‌های مختلفی در مورد شهرهای ایرانی-اسلامی و سبک زندگی ایرانی اسلامی وجود دارد اما مطالعه‌ای که سبک زندگی ایرانی-اسلامی را در محلات شهری بررسی کند، محدود است. از همین‌رو، در ادامه به مطالعات پیرامون عنوان تحقیق اشاره شده است:

بحری مقدم و یوسفی فر (۱۳۹۱)، از میان عوامل شکل‌گیری محله در شهرهای ایرانی-اسلامی و کارکردهای حاصل از آن، عوامل و کارکردهای اجتماعی و فرهنگی محله را موردنبررسی و مطالعه قرار داده‌اند. منگالی (۲۰۱۵)، بیان می‌کند که سبک زندگی باید سبکی اسلامی، برگرفته از دین میان اسلام باشد و در تمام سطوح جامعه جاری شود و بر اساس آن جامعه پیش رود. رحیمی و نقی زاده (۱۳۹۴) نیز برای تجلی عدالت اجتماعی و تغییر سبک زندگی در ساختار شهرهای ایرانی-اسلامی، توجه

قرار گیرند. به گفته محققان، اصول و دستورالعمل‌های اسلامی باید در طراحی خانه‌های مسلمانان/ساختمان‌های محله رعایت شود. به عنوان مثال توجه به حفظ حریم خصوصی و رعایت حقوق دیگران به دلیل تأثیر قابل توجه آن‌ها بر مسکن و سبک زندگی در سطح محلات اسلامی ضروری است. با توجه به بررسی‌هایی که دالیا (۲۰۲۰) انجام داد، می‌توان گفت که از اواخر قرن نوزدهم و آغاز قرن بیستم میلادی، سبک شهرهای بزرگ عرب و ساختار محلات به طور قابل ملاحظه‌ای غربی شده و تعداد زیادی از شهرهای تاریخی عربی از شهرسازی سنتی و اسلامی به مدرن تبدیل شده‌اند که خود منجر به از دست دادن هویت فرهنگی اسلامی و تغییر سبک زندگی شده است.

با عنایت بر مطالعات انجام‌شده، می‌توان چنین نتیجه گرفت که اکثر تحقیقات انجام‌شده، اشاراتی به عوامل دخیل در سبک زندگی ایرانی-اسلامی داشته‌اند اما تحقیقی که شاخص‌های سبک زندگی ایرانی-اسلامی را در محلات شهری ارزیابی کند، تاکنون انجام نگرفته و این اولین تحقیق در این خصوص است.

۴. بدنۀ پژوهش

۴-۱. مبانی نظری

امروزه ضرورت توجه به محلات شهری منطقی با فرهنگ، ارزش‌ها و اعتقادات انسان در کشور بیش از پیش احساسی می‌شود. چراکه از طرفی مدرنیزاسیون با شتاب زیاد در حال دگرگون ساختن جامعه و فرهنگ جاری در آن است و از سوی دیگر آثار زندگی اجتماعی و محلات شهری مناسب زندگی به سبک اسلامی بهشدت در حال کمرنگ شدن است. به عنوان نمونه، در گذشته نه‌چندان دور، هر محله معمولاً هسته مرکزی با عناصر عملکردی خاص داشت که مسجد و بازارچه عناصر اصلی مرکز محلات را تشکیل می‌دادند. این بازارچه و ساختمان‌های عمومی مرکز محله، نیازهای روزمره ساکنان را برطرف می‌کردند و در واقع، محلات سنتی خودکفا بودند (رجیمی و نقی‌زاده، ۱۳۹۵).
باین حال، امروزه این الگو به ظاهر دگرگون شده و سبک زندگی اسلامی را نیز متاثر ساخته است.

مفهوم محلات شهری برای زندگی به سبک اسلامی، به طراحی و توسعه محلاتی اشاره دارد که پایداری فرهنگ و اصول و سبک زندگی اسلامی را در مقیاس محله‌ای تقویت می‌کنند. سبک زندگی را در قدم اول می‌توان الگوهای رفتاری، شیوه‌های فعالیت و تعامل افراد یک جامعه با خود، همنوعان، سایر موجودات

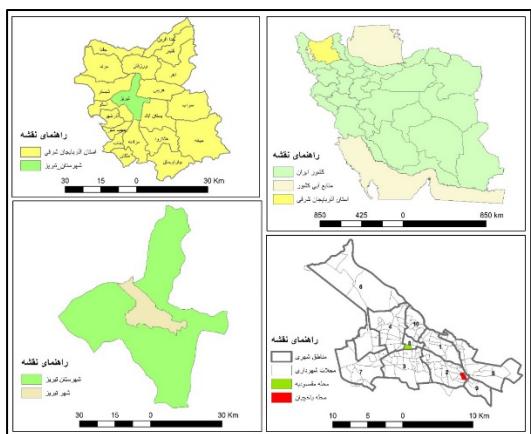
زندگی ایرانی - اسلامی ضروری است. عابدی و همکاران (۱۳۹۸)، با مقایسهٔ تطبیقی محله در شهر ایرانی-اسلامی و نهضت نوشهر گرایی، ارزش‌های نهفته و مشترک از بطن این دو مکتب را استخراج کرده‌اند و این ارزش‌ها می‌تواند در شکل-دهی به محلات پایدار تأثیر بسزایی داشته باشد. شمس‌پویا و همکاران (۱۳۹۸)، با کاربست جهان‌بینی اسلامی و اصول و ارزش‌های آن در شهرنشینی و برنامه‌ریزی توسعهٔ محله‌ای و تلفیق آن با اندیشهٔ ایرانی در جهت تقویت و احیای محلات اسلامی و درنهایت توسعهٔ پایدار محله‌ای گام برداشته‌اند. در شهر ایرانی-اسلامی و محلات آن، اصول و ارزش‌ها به سبک زندگی ایرانی-اسلامی که منجر به تعالی انسان می‌شود، باید رواج یابد. سليمی (۱۳۹۸)، هویت محله‌های اسلامی را در سه بُعد مطرح کرده است: فیزیکی، سیاسی، اجتماعی. به گفتهٔ وی، هویت اجتماعی یک محله به وجود شبکه‌های اجتماعی و محیط‌های حمایتی بستگی دارد و بررسی مفهوم محله در ایران نشان داده است که محله سنتی در شهرهای ایران دارای انعطاف‌پذیری و ظرفیت اجتماعی بالاتری نسبت به واحد همسایگی غربی بوده است؛ بنابراین، استفاده از اصول و مؤلفه‌های محلات ایرانی-اسلامی به منظور بازتولید مفهوم محله در شهرسازی معاصر کشور، توصیه شده است.

محققان خارجی مانند خلیفه سلطانی و همکاران (۱۳۹۰)، اجرایی کردن اصول و فرهنگ اسلامی برای بهبود ساختار و سبک زندگی شهرهای اسلامی را لازم و ضروری دانسته‌اند. بدین منظور محققان در پژوهش خود، ابتدا به شناسایی اصول برنامه‌ریزی وزندگی شهری مدرن پرداخته‌اند و در وهلهٔ بعدی به شناسایی مبانی ایدئولوژی اسلامی بر اساس قرآن و سیره نبوی نسبت به شهرسازی وزندگی پرداخته و درنهایت، شهرسازی اسلامی را با توجه به شرایط فعلی موردنرسی قرار داده‌اند. احمد حیدر و طالب (۲۰۱۳)، نیز به سبک زندگی محلات سنتی پرداخته‌اند. به عقیدهٔ این پژوهشگران افزایش دسترسی به وسائل نقلیه و باز کردن فضاهای عمومی و خیابان‌ها به عنوان پارکینگ، حریم خصوصی ساکنان و بهویژه زنان را مختل کرده است و ضمن تأکید بر حفظ انسجام اجتماعی، احیای مجدد محلات را با توجه به سبک زندگی ساکنان و با درنظرگرفتن شرایط اجتماعی و اقتصادی آنان مدنظر دارند. ادن و همکاران (۲۰۱۷)، معتقد هستند که آموزه‌های اسلامی شامل دستورالعمل‌ها و اصولی هستند که باید برای همه نیازهای جامعه اسلامی، از نیازهای معنوی مانند دعا، گرفته تا اقتصاد و سیاست موردنوجه

[2016]

۴-۲. مطالعات موردنی

محدوده مطالعه در این پژوهش، شهر تبریز، خاصه محلات یاغچیان و مقصودیه است. محله یاغچیان به عنوان نماینده محلات نوبنیاد دارای ۱۷۶۹۶ نفر جمعیت و ۷۰۲۰۳۳ مترمربع وسعت است. همچنین محله مقصودیه، محله‌ای بافت تاریخی و قدیمی است که ۵۷۲۵ نفر جمعیت و ۶۳۵۷۲۷ مترمربع وسعت دارد.

شکل ۱. نقشه محدوده مطالعه

Fig 1. Map of the study area

۴-۳. بررسی‌ها و یافته‌ها

در راستای سنجش وضعیت شاخص‌های سبک زندگی ایرانی-اسلامی در محلات مطالعه در شهر تبریز (یاغچیان و مقصودیه) از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شده است. در این آزمون، با توجه به اینکه برای سنجش وضعیت، از طیف ۵ گزینه‌ای استفاده شده و رتبه‌های ۱ تا ۵ به پاسخ‌ها اختصاص داده شده است، امتیاز ۱ نشان‌دهنده وضعیت خیلی ضعیف و امتیاز ۵ نشان‌دهنده وضعیت خیلی خوب است. به این ترتیب عدد ۳ به عنوان میانگین نظری در نظر گرفته شده و با میانگین به دست آمده (میانگین تجربی) مقایسه می‌شود.

مطابق با نتایج آزمون t تک نمونه‌ای در خصوص شاخص‌های ۲۴ گانه بعد اجتماعی (جدول ۵)، می‌توان چنین بیان کرد که بین میانگین نظری (۳) با میانگین‌های به دست آمده، تفاوت میانگین آماری وجود دارد. مقدار sig یا میار تصمیم کمتر از ۰/۰ و مقدار آماره t استاندارد بزرگ‌تر از ۱/۹۶، بیانگر معناداری این اختلاف میانگین‌ها در سطح آماری ۹۵٪ است (به غیراز دو شاخص تذکر دهی (امربه معروف و نهی از منکر) و نهی ضرر به دیگران در ساخت و ساز). مجموع میانگین شاخص‌ها (۲۴ شاخص) برای بعد اجتماعی برابر با ۳/۵۲ به دست آمده است که

و پدیده‌های هستی تلقی نمود که به طور مشخص تابعی از باورها، اهداف عقاید و اهداف آن‌ها است. آنچه در زمینه سبک زندگی بیشتر مورد توجه است، مظاهر عملی آن در قالب عملکرد و رفتارهای رایج و قابل اشاره است که با معیارهای عقلانی و اخلاقی قابل ارزیابی هستند. سبک زندگی به این صورت شامل فعالیت‌های منظم و طبقه‌بندی شده فرد در عرصه‌هایی همچون شیوه‌های معاشرت، آداب سخن گفتن، تقسیم ساعت شبانه‌روز، مسافت، نوع تغیریات و ورزش، اثاثیه خانه، مصرف، خرید، تعزیه، خواپین و بیدار شدن و بسیاری رفتارهای طبیعی و معمولی دیگر درون نظام زیست اجتماعی است که طبعاً عقلانی و اخلاقی بودن دو ملاک درستی و مقبولیت آن‌ها محسوب می‌شوند (شجاعی و همکاران، ۱۳۹۸). در طراحی و توسعه محلات -چه سنتی و چه مدرن- لازم است که محلات با سبک زندگی ساکنان تطابق داشته باشد و توجه به این امر می‌تواند منجر به تغیرات اجتماعی، آموزشی، اقتصادی و قانونی در سطح جامعه شود و فرصت‌های بهتری برای آموزش، اشتغال و تعاملات اجتماعی فراهم کند (Manal et al, 2015). سبک زندگی اسلامی و وقتی محقق می‌شود که شیوه‌های ارتباطی افراد جامعه و الگوهای رفتاری آن‌ها برخاسته از ایمان دینی و دستورات موجود در منابع فقهی و اخلاقی اسلام باشد (شجاعی و دیگران، ۱۳۹۸). سبک زندگی ایرانی-اسلامی، مقدمه و شروعی برای تمدن سازی نوین اسلامی و در حقیقت تحقیق پیشرفت و توسعه ایرانی-اسلامی است. منظور از سبک زندگی ایرانی-اسلامی، آن است که مسلمانان تمامی حرکات و رفتارهای فردی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و در حقیقت همه ابعاد زندگی خود را منطبق بر دستورات و تعالیم و آموزه‌های اسلامی قرار دهند (اشتری فرد و صالحی امیری، ۱۳۹۶). دین اسلام برای تمام عرصه‌های زندگی فرد مسلمان، حرف و نکته‌ای آموزنده دارد: به این معنا که مسلمان می‌تواند بر اساس اصول و آموزه‌های دینی به زندگی خود شکل دهد و بر اساس نگاه و فلسفه دینی، سبک زندگی خود را طراحی و انتخاب کند. منابعی که مسلمان‌ها می‌توانند به آن‌ها رجوع کنند و مناسب‌ترین راه را برای خود انتخاب کنند، شامل آیات قرآن کریم، احادیث و تفسیر علماء از آیات و روایات است. این تفسیرها تأییدی بر اعتبار، مصدق آیه‌ها و روایتها در زمان‌های مختلف و با توجه به فرهنگ و آداب و رسوم جامعه است. درواقع، سبک زندگی ایرانی اسلامی را می‌توان در سه بخش رابطه انسان با خود و رابطه انسان با خدا و رابطه انسان با مردم دسته‌بندی کرد؛ زیرا این سه حوزه در بردارنده همه موضوعات شکل‌دهنده متن زندگی انسان است. همچنین، سبک زندگی ایرانی-اسلامی در بی‌حفظ کرامت انسان در تمامی عرصه‌ها است (Farmer & Jafari Nauimipour, ۲۰۱۴).

زندگی ایرانی-اسلامی متوسط، $=4$ سبک زندگی ایرانی-اسلامی خوب و $=5$ سبک زندگی ایرانی-اسلامی خیلی خوب) آماری ۹۵ درصد اختلاف میانگین وجود دارد ($\text{sig} = 0.000$) و از آنجایی که این اختلاف رقمی مشت را نشان می‌دهد بنابراین، می‌توان گفت که با توجه به طیف‌بندی مربوطه ($=3$ سبک دارد.

جدول ۵. سنجش وضعیت شاخص‌های اجتماعی سبک زندگی ایرانی-اسلامی در محلات یاغچیان و مقصودیه شهر تبریز

Table 5. Measuring the Status of Social Indicators of Iranian-Islamic Lifestyle in Yaghchian and Maghsoudieh Neighborhoods of Tabriz City

ردیف	شاخص‌ها	میانگین	مقدار t	(sig) معیار	تصمیم
1	سرزنندگی و حضور پذیری	3.77	19.80	0.000	
2	تأکید بر مردم‌سالاری - انسان محوری	3.41	11.35	0.000	
3	عدالت در توزیع و مصرف منابع و حمایت از قشر آسیب‌پذیر - عدالت محوری	3.50	4.47	0.000	
4	امنیت محله در مقابل تهدیدهای انسانی (جرم و ...)	3.80	20.13	0.000	
5	ایمنی محله در مقابل مخاطرات طبیعی (زلزله و ...)	3.53	10.89	0.000	
6	آرامش (معنویات و حالت درونی)	3.56	16.19	0.000	
7	آسایش (مادیات و رفاه)	3.82	19.38	0.000	
8	معنویت‌گرایی (عدم بزرگ‌نمایی جنبه‌های مادی زندگی)	3.19	3.95	0.000	
9	جمع‌گرایی و استحکام بنیان خانواده - خانواده محوری	3.63	17.07	0.000	
10	روحیه همکاری، تعاون و مشارکت	3.50	13.41	0.000	
11	یکپارچگی قومی و همبستگی	3.27	6.26	0.000	
12	مسئولیت‌پذیری	3.51	6.03	0.000	
13	حس تعلق به مکان	3.41	11.13	0.000	
14	حفظ کرامت انسانی در تمامی عرصه‌ها (هدایت، آموزش و عدم تسلط)	3.47	14.35	0.000	
15	رعایت تناسب‌های انسانی (تعديل گرایشات، احتراز از تمرکز بر جنبه‌های مادی)	3.47	10.10	0.000	
16	اجتناب از فساد	3.69	18.74	0.000	
17	صله‌رحم و مهمان‌نوازی	3.61	14.71	0.000	
18	سلامتی و تندرنستی	3.97	29.36	0.000	
19	قانون‌گرایی	3.71	18.15	0.000	
20	دعوت به خیر و دوری از شر - فعالیت‌های خیرخواهانه	3.36	8.89	0.000	
21	وحدت منافع عمومی	3.48	5.69	0.000	
22	تذکر دهی (امریبه معروف و نهی از منکر)	3.01	0.164	0.870	
23	نهی ضرر به دیگران در ساخت و ساز	3.04	1.00	0.318	
24	خوش‌رفتاری با همسایگان	3.73	21.19	0.000	
	مجموع بُعد اجتماعی	3.52	23.61	0.000	

همچنین در خصوص شاخص‌های بُعد اقتصادی که ۲ شاخص ذیل مورد تأیید اساتید واقع شدند (جدول ۶)، می‌توان

تحقیق (۳) در سطح آماری ۹۵ درصد اختلاف میانگین وجود دارد بهدست آمده، تفاوت میانگین آماری وجود دارد. مقدار sig یا معیار تصمیم کمتر از 0.05 و مقدار آماره t استاندارد بزرگتر از 1.96 ، بیانگر معناداری این اختلاف میانگینها در سطح آماری 0.95 است. مجموع میانگین شاخصها (۲ شاخص) برای بعد اقتصادی برابر با $3/62$ بهدست آمده است که با توجه به اختلاف 0.62 می توان نتیجه گرفت که بین میانگین نظرات با میانگین نظری

جدول ۶. سنجش وضعیت شاخصهای اقتصادی سبک زندگی ایرانی-اسلامی در محلات یاغچیان و مقصودیه شهر

تبریز

Table 6. Measuring the status of economic indicators of Iranian-Islamic lifestyle in Yaghchian and Maghsoudieh neighborhoods of Tabriz city

ردیف	شاخصها	میانگین	مقدار t	معیار (sig) تصمیم
1	تأکید بر صرفهجویی و قناعت	3.45	13.67	0.000
2	در استطاعت بودن مسکن	3.79	21.97	0.000
	مجموع/بعد اقتصادی	3.62	25.95	0.000

همچنین در خصوص شاخصهای ۱۶ گانه بعد کالبدی (جدول ۷)، می توان نتیجه گرفت که بین میانگین نظرات با میانگین نظری با میانگین های بهدست آمده، تفاوت میانگین آماری وجود دارد. مقدار sig یا معیار تصمیم کمتر از 0.05 و مقدار آماره t استاندارد بزرگتر از 1.96 ، بیانگر معناداری این اختلاف میانگینها در سطح آماری 0.95 است (به غیراز دو شاخص پرهیز از تجمل- گرایی، اجتناب از ریا - ساده‌زیستی و نمای ایرانی اسلامی اینیه- ها). مجموع میانگین شاخصها (۱۶ شاخص) برای بعد کالبدی

جدول ۷. سنجش وضعیت شاخصهای کالبدی سبک زندگی ایرانی-اسلامی در محلات یاغچیان و مقصودیه شهر

تبریز

Table 7. Measuring the status of physical indicators of Iranian-Islamic lifestyle in Yaghchian and Maghsoudieh neighborhoods of Tabriz city

ردیف	شاخصها	میانگین	مقدار t	معیار (sig) تصمیم
1	توجه به حسن و زیبایی‌شناسی - زیبایی‌افرینی (سيطره روانی و کالبدی عناصر معنوی استفاده از هنرهای قدسی و دینی و بومی)	3.33	9.31	0.000
2	حرمیت و رعایت حريم خصوصی - رعایت حیاء (دون گرایی، عدم عربیانی)	3.32	8.95	0.000
3	پرهیز از تجمل گرایی، اجتناب از ریا - ساده‌زیستی	3.05	1.16	0.245
4	مسجد به عنوان مرکز تجمع و فعالیت	3.37	8.59	0.000
5	نظم فضایی - رعایت نظم	3.56	14.99	0.000
6	خوانایی و توجه به نمادها و ارتباطات بصری - رعایت اصالت (به کارگری نمادها، نشانه‌ها و فضاهای ...) تسلط عناصر مذهبی، نمادها و نشانه‌ها	3.22	5.12	0.000
7	پرهیز از مزاحمت سواره بر پیاده	3.31	8.06	0.000
8	کاربری‌های مناسب با عملکرد جامعه	3.78	19.33	0.000
9	امنیت و کیفیت اینیه	3.43	10.36	0.000

ردیف	شاخص‌ها	میانگین	مقدار t	معیار (sig) مصمیه
10	دسترسی راحت به مرکز شهر و خدمات و امکانات شهری	3.31	5.97	0.000
11	هماهنگی فرم محله	3.48	13.33	0.000
12	فضاهای بازی برای کودکان	3.44	9.71	0.000
13	روشنایی فضاهای و معبادر	3.65	14.46	0.000
14	تفکیک معبادر سواره و پیاده	3.42	8.87	0.000
15	نمای ایرانی اسلامی اینبهایها	2.90	-2.33	0.020
16	عدم سد معبر و مزاحمت در فضاهای عمومی	3.17	4.16	0.000
	مجموع بعد کالبدی	3.36	23.65	0.000

همچنین در خصوص شاخص‌های ۱۲ گانه بعد زیست محیطی (جدول ۸)، می‌توان چنین بیان کرد که بین میانگین نظرات با میانگین نظری تحقیق (۳) در سطح آماری ۹۵ درصد اختلاف میانگین وجود دارد ($\text{sig} = 0.000$) و ازانجایی که وجود دارد مقدار sig یا معیار تصمیم کمتر از ۰/۰۵ و مقدار آماره t استاندارد بزرگتر از ۱/۹۶، بیانگر معناداری این اختلاف میانگین‌ها در سطح آماری ۹۵٪ است (به غیراز شاخص استفاده از مصالح بومی و قابل بازیافت). مجموع میانگین شاخص‌ها (۱۲ شاخص) برای بعد زیست محیطی برابر با ۳/۴۷ به دست آمده است که با توجه به اختلاف ۴/۰٪ می‌توان نتیجه گرفت که بین میانگین نظرات با میانگین نظری تحقیق (۳) در سطح آماری ۹۵٪ درصد اختلاف میانگین وجود دارد.

جدول ۸ سنجش وضعیت شاخص‌های زیستمحیطی سبک زندگی ایرانی-اسلامی در محلات یاغچیان و مقصودیه

شهر تبریز

Table 8. Measuring the status of environmental indicators of Iranian-Islamic lifestyle in Yaghchian and Maghsoudieh neighborhoods of Tabriz city

ردیف	شاخص‌ها	میانگین	مقدار t	معیار تصمیم
1	تمرکز بر سرسبزی و گل‌های زیبا و خوشبو	3.42	12.19	0.000
2	استفاده از مصالح بومی و قابل بازیافت	3.03	0.885	0.337
3	جلوگیری از اتلاف انرژی	3.32	12.21	0.000
4	اجتناب از ایجاد فضاهای بلااستفاده	3.11	2.48	0.013
5	بوم‌گردانی و سازگاری با طبیعت	3.12	3.21	0.000
6	اقلیم (نورگیری و بادگیری)	3.29	10.23	0.000
7	بهداشت محیط	3.92	22.59	0.000
8	عدم آلودگی هوا و سروصدای	3.69	20.29	0.000
9	توجه به پاکیزگی و طراوت	3.92	27.45	0.000
10	جلوگیری از تخریب محیط‌زیست- احترام به محیط‌زیست	3.32	9.12	0.000
11	استفاده از گیاهان و درختان منم برای غیرمشمر و تزئینی	3.58	14.75	0.000
12	زیبایی و جذابیت بصری	3.87	22.26	0.000
	مجموع بعد زیست محیطی	3.47	29.19	0.000

در حالت کلی نیز میانگین مربوط به ۵۴ شاخص است که سبک زندگی ایرانی-اسلامی در محلات یاغچیان و مقصودیه، برابر با ۳/۴۹ است که این موضوع بیانگر این امر موردنرسی، موردنرسی، برابر با ۳/۴۹ است که این موضوع بیانگر این امر

sig ابعاد کمتر از ۰/۰۵ است). در تمام ابعاد چهارگانه تحقیق، میانگین نظرات شهروندان مقصودیه (به غیراز بعد اقتصادی) بالاتر از میانگین نظرات شهروندان یاغچیان است. به عبارتی، شاخص‌های سبک زندگی ایرانی-اسلامی در محله مقصودیه نسبت به محله یاغچیان در وضعیت بهتری قرار دارد. اختلاف میانگین ۰/۰۸۵ بین دو محله در خصوص مجموع شاخص‌ها بیانگر وجود اختلاف میانگین بالا و البته معنادار است. مقدار آماره t بزرگ‌تر از ۱/۹۶ نیز گواه دیگری بر این ادعا است.

ادامه تحقیق و ازانجایی که داده‌های جمع آوری شده که مرتبط به محله بودند، به بررسی تفاوت میانگین نظرات بین آن‌ها اقدام شد. در همین خصوص از آزمون t مستقل استفاده شده است که در ادامه، نتایج آن ارائه شده است.

مطابق جدول ۹، نتایج آزمون t مستقل نشان می‌دهد که بین میانگین نظرات شهروندان محلات یاغچیان و مقصودیه در خصوص وضعیت ابعاد چهارگانه سبک زندگی ایرانی-اسلامی، تفاوت وجود دارد. تفاوتی که از نظر آماری نیز معنادار است (مقدار

جدول ۹. مقایسه میانگین نظرات شهروندان یاغچیان و مقصودیه در خصوص وضعیت شاخص‌های سبک زندگی

ایرانی-اسلامی در شهر تبریز

Table 9. Comparison of the average opinions among Yaghchian and Maqhsoudiye citizens, regarding the status of Iranian-Islamic lifestyle indicators in Tabriz

ردیف	بعد	مقایسه	میانگین	اختلاف میانگین	مقدار t	معیار (sig) معيار تصميم
1	اجتماعی	شهروندان یاغچیان	3.39	-0.246	-5.80	0.000
		شهروندان مقصودیه	3.64			
2	اقتصادی	شهروندان یاغچیان	3.68	-0.117	2.47	0.014
		شهروندان مقصودیه	3.56			
3	کالبدی	شهروندان یاغچیان	3.31	-0.102	-3.37	0.001
		شهروندان مقصودیه	3.41			
4	محیط‌زیستی	شهروندان یاغچیان	3.41	-0.112	-3.55	0.000
		شهروندان مقصودیه	3.52			
-	مجموع	شهروندان یاغچیان	3.45	-0.085	-3.10	0.002
		شهروندان مقصودیه	3.53			

فردی و اجتماعی مسلمانان را مورد توجه قرار داده است. در این زمینه، توجه به ارزش‌ها و اصول دین اسلام (سبک زندگی اسلامی)، نقش تعیین‌کننده‌ای در کیفیت طراحی و ویژگی‌های محلات شهری دارد. با کاربست اصول شهرسازی اسلامی در سطح محله‌ای و تلفیق آن با اصول ایرانی می‌توان در جهت تقویت و احیای سبک زندگی ایرانی-اسلامی در محلات ایرانی-اسلامی گام برداشت. سبک زندگی ایرانی-اسلامی نقش مهم و تعیین‌کننده‌ای بر رفتار شهروندان به عنوان مصرف‌کنندگان ایرانی از فضا دارد. سبک زندگی ایرانی-اسلامی در محلات، بیانگر فرهنگ، شهرسازی و در نتیجه، هویت آن محله و جامعه است.

همچنان که این تحقیق به این نتیجه رسید که سبک زندگی در محلات تاریخی (خاصه محله مقصودیه)، ایرانی-اسلامی تر از محلات نوبنیاد (خاصه محله یاغچیان) هستند؛ بنابراین، می‌توان گفت که سبک زندگی ایرانی-اسلامی می‌تواند از محله‌ای به محله‌ای دیگر، متفاوت باشد. محلات تاریخی به خاطر قدمت و هویت و استفاده از معیارهای شهرسازی ایرانی-اسلامی، به

نتیجه گیری امروزه در ادبیات شهرسازی، توجه به مقیاس‌های فضایی کوچک همچون محلات شهری به عنوان مهم‌ترین مکان سکونت شهروندان از اهمیت بالایی برخوردار است. محلات شهری که با سبک زندگی شهروندانش عجین شده است و درواقع، سبک زندگی انسان با محل زندگی او (محله) در رابطه دوطرفه و هم‌افزار فراتر از محله، محل رشد و تربیت خانواده نقش بسیار مهمی در تربیت جامعه و شکل‌گیری سبک زندگی انسان دارد و همچنین سبک زندگی یک جامعه بر کالبد و محیط زندگی او تأثیر دارد.

محدوده موردمطالعه این تحقیق، دو محله با دو بافت متفاوت (قدیمی تاریخی و برنامه‌ریزی شده تازه‌ساخت) از شهر اسلامی تبریز است. اسلامی بودن تنها یک نام نیست که بتوان با اضافه شدن به نام یک سکونتگاه، به آن بستنده کرد و آن را اسلامی تلقی کرد بلکه باید تمامی ارکان آن به گونه‌ای جلوه‌گر هویت اسلامی باشد. اسلام دینی اجتماعی است که تمام شئون زندگی

- سبک زندگی ایرانی-اسلامی نزدیک‌تر هستند.
- اما محلات نوبنیاد و جدید شهری عموماً با اصول شهرسازی غربی و درواقع، با معیارهایی متفاوت از فرهنگ بومی (ایرانی) و اسلامی ساخته شده‌اند که بالطبع سبک زندگی ساکنان آن‌ها هم تحت تأثیر قرار گرفته است. محلاتی که به مرور زمان در حال از دست دادن هویت هستند. به علاوه اینکه با جایگزینی واحدی همسایگی در بافت‌های جدید و آپارتمانی، با کاهش حس تعلق مکان رو به رو شده‌اند که به نظر می‌رسد علت اصلی آن تأکید بر معیارهای کالبدی در شهرسازی است. محلات ایرانی-اسلامی فقط به کالبد خلاصه نمی‌شوند، بلکه دارای حیاتی معنوی در زمینه‌های گوناگون، مخصوصاً اجتماعی، هستند.
- محلات شهری، محصولی اجتماعی هستند که به یک بستر فیزیکی برای فعالیت‌های انسانی تبدیل شده‌اند. درواقع، فضاهای و محله‌های شهری، ظاهراً فیزیکی هستند اما بر اساس اصول اجتماعی و اقتصادی حاکم بر جامعه شکل گرفته‌اند. الگوی شکل‌گیری محلات قدیمی همواره مناسب با فرهنگ و آداب و رسوم و سنت جامعه بوده است (محله مقصودیه)؛ اما ساخت و توسعه محلات امروزی و به‌اصطلاح، مدرن (شهرک‌ها)، تحت تأثیر مؤلفه‌های کالبدی معماری و شهرسازی غربی قرار گرفته است و زمینه ضعف در حس تعلق، دل‌بستگی و پیوند فرد با محیط زندگی را به وجود آورده‌اند (محله یاغچیان).
- در همین راستا نتایج این تحقیق با نتایج تحقیقات هاشمپور و یزدانی (۱۳۹۴)، مبنی بر اهمیت محرومیت و حریم خصوصی؛ غروی الخوانساری (۱۳۹۷)، مبنی بر احیاء هویت محلی اسلامی و حس تعلق به مکان؛ جوشقانی و همکاران (۱۳۹۷)، مبنی بر اهمیت عوامل محیطی، عوامل فردی، عوامل انسانی و نگرش‌ها و ارزش‌ها؛ سلیمی (۱۳۹۸)، مبنی بر اهمیت هویت اجتماعی یک محله، به‌خصوص وجود شبکه‌های اجتماعی و محیط‌های حمایتی؛ خلیفه سلطانی و همکاران (۱۳۹۰)، مبنی بر ضرورت اجرایی کردن اصول و فرهنگ اسلامی برای بهبود ساختار و سبک زندگی شهرهای اسلامی؛ الن و همکاران (۲۰۱۸)، مبنی بر توجه به حفظ حریم خصوصی و رعایت حقوق دیگران به دلیل تأثیر قابل توجه آن‌ها بر مسکن و سبک زندگی در سطح محلات اسلامی و همچنین با نتایج تحقیقات غروی الخوانساری (۱۳۹۷)، مبنی بر گسترش ساختار سنتی و اسلامی در شهرها و محلات معاصر و آغاز شیوه‌های زندگی جدید و کمنگ شدن ارتباط احساسی و تعلق خاطر و دالیا (۲۰۲۱)، مبنی بر از دست دادن شهروندان باشد.
- فرهنگ‌سازی و یا به عبارتی، اصلاح فرهنگ جامعه، یکی دیگر از پیشنهادات مهم در این زمینه خواهد بود. محیط و فرهنگ یک جامعه نقش مهمی در رفتار مردم و سبک زندگی آن جامعه دارد.

- Resource Management in the Police Force, Vol. 4, N. 3, pp. 31-60. [in Persian].
- Bahri Moghadam, A., Yousefi Far, S. (2013), "Social-cultural factors in the formation of neighborhood in Iranian-Islamic city and its functions", Islamic History and Civilization, Vol. 9, N. 17, pp. 101-116. [in Persian].
- Dalia, H.I.L.M (2021), "Cairo: An Arab city transforming from Islamic urban planning to globalization", Cities, Vol. 117, PP. 1-10.
- Eddine, B., El hattach, M., Ezzit, M (2018), "Islamic Law and Neighborhood Building Principles: The Cases of Privacy and Avoidance of Harming", International Journal of Innovation and Applied Studies, Vol. 25, No. 1, PP. 329-336.
- Eddine, B., El hattach, M., Ezzit, M. (2018), "Islamic Law and Neighborhood Building Principles: The Cases of Privacy and Avoidance of Harming", International Journal of Innovation and Applied Studies, Vol. 25, No. 1, PP. 329-336.
- Gharuri Al-Khansari, M. (2017), "From a traditional neighborhood to a contemporary neighborhood; an exploration of local identity revival strategies in today's city", Armanshahr Architecture and Urbanization, No. 21, pp. 61-76. [in Persian]
- Gholami, S., Meshkini, A., Doiran, I. (2015), "Spatial design of urban neighborhoods with an emphasis on the principles of Islam in the Iranian-Islamic city", Hoyt Shahr, No. 22, pp. 41-52. [in Persian]
- Hajipour, K., Fakhr Ahmad, S., Soltani, A. (2018), "Analysis of residents' satisfaction with the neighborhood based on the components of security and sense of belonging (case example: Shiraz city)", Danesh Shahr Sazi, Vol. 2, N. 4, pp. 33-49. [in Persian]
- Hashempur, P., Yazdani, S. (2015), "Study of physical changes in historical neighborhoods with a privacy approach (case study: historical neighborhood of Ezb Doftiler, Tabriz)", Vol. 8, N. 2, pp. 313-338. [in Persian]
- Hosseinpour, R. (2017), "Explaining the strategic principles of the Iranian-Islamic lifestyle in desirable housing architecture", Master's thesis in architecture, supervisor: Azita Bilali Eskoui and Mohammad Ali Keinejad, Faculty of Architecture and Urban Planning, University of Tabriz. [in Persian]
- Jones, P., Isakjee, A., Jam, C., Lorne, C., & Warren, S. (2017). "Urban landscapes and the atmosphere of place: Exploring subjective experience in the study of urban form". Urban Morphology, Vol. 21, No. 1, PP. 29-40
- Joshgani, M. (2020), "Designing an Iranian-Islamic Lifestyle Model with a Sociological Approach", Sociological Research, Vol. 14, N. 3, pp. 101-125. [in Persian]
- Kazemini, M., Ghafourian, M., Hissari, E. (2020), "Recognition of social factors affecting identity in Iranian neighborhoods (case study of Shanbad Bushehr neighborhood)", Islamic Architecture Research, Vol. 8, N. 1, pp. 27-42. [in Persian]
- Khalifeh Soltani, H., Jamalinezhad, M., Talakesh, S.M
- از همین رو، بهتر است با تبلیغ و آموزش، سبک زندگی ایرانی-اسلامی در سطح جامعه اصلاح و ترویج شود.
- در طراحی محلات جدید و یا احیای مجدد (بازآفرینی) محلات سنتی، نیازها، فرهنگ و عرف غالب اقشار و جامعه مدنظر قرار گیرد.
 - همچنین در راستای غنای تحقیقات آتی در این حوزه، پیشنهادات پژوهشی ذیل ارائه می‌شود:
 - بررسی علل و اثرات تغییر سبک زندگی؛
 - بررسی و مقایسه تطبیقی سبک زندگی ایرانی-اسلامی در بافت‌های مختلف شهر؛
 - بررسی سبک زندگی ایرانی-اسلامی در روستاهای و نواحی پیرا شهری.
- سپاسگزاری:** این مقاله مستخرج از رساله دکتری با عنوان (تبیین الگوی سبک زندگی ایرانی-اسلامی در محلات شهری با رویکرد آینده‌پژوهی) در دانشگاه هنر اسلامی تبریز به راهنمایی آقای دکتر محمدعلی کی نژاد و خانم دکتر آزیتا بالالی اسکوئی انجام گرفته است. از آقای دکتر محمدعلی کی نژاد، خانم دکتر آزیتا بالالی اسکوئی و آقای دکتر دبیا در راهنمایی و ارائه مشاوره رساله قدردانی می‌شود.
- تمامین مالی:** منافع تجاری در این پژوهش وجود ندارد و نویسنده‌گان در قبال ارائه اثر خود وجهی دریافت ننموده‌اند.
- تضاد منافع:** نویسنده‌گان این پژوهش اعلام می‌کنند که در رابطه با انتشار مقاله ارائه شده به طور کامل از اخلاق نشر، از جمله سرقت ادبی، سوء رفتار، جعل داده‌ها و یا ارسال و انتشار دوگانه، پرهیز ننموده‌اند.
- دسترسی به داده‌ها و مواد:** مجموعه داده‌های مورداستفاده و یا تحلیل شده در طول پژوهش حاضر از طریق درخواست منطقی از نویسنده مسئول قابل دسترسی هستند.

References

- Abedi, S., Alham, H., Thagha al-Islami, O. (2020), "Comparative comparison of neighborhoods in Islamic Iranian cities and neighborhoods in the neo-urbanism movement, a case study: the neighborhood of the street and the Waliast neighborhood of Mashhad", specialized scientific quarterly of urban studies and urban research, Vol. 3, No. 3, pp. 13-20. [in Persian].
- Ahmed Haidar, T. (2013), "Adaptive Reuse in the Traditional Neighbourhood of the Old City Sana'a Yemen", Asia Pacific International Conference on Environment-Behaviour Studies, Vol. 105, PP. 811-822
- Ashtariard, H., Salehi Amiri, R., Shahriari, M. (2017), "Designing the model of Iranian Islamic life style of citizens of Tehran", Journal of Military Order and Security, Vol. 11, N. 1, pp. 157-184. [in Persian]
- Ashtrifar, H., Salehi Amiri, S. (2016), "Designing a model of the relationship between cultural management and Iranian-Islamic lifestyle", Quarterly Journal of

- Parsa, Payam Noor University, South Tehran Center. [in Persian]
- Salaripour, A., Ramezani, H., Zali, N., Safai Karpour, M. (2018), "Investigation of the quality of neighborhood relations within the Islamic Iranian neighborhood and its role in attachment to the place of the case study: Saghrisazan neighborhood of Rasht city", Vol. 9, N. 34, pp. 35-47. [in Persian]
- Salimi, A. (2020), "Investigating the role of neighborhood territory in increasing the sense of belonging to the living environment and strengthening social interactions", Architecture Science, Vol. 3, N. 16, pp. 1-6. [in Persian]
- Shams Puya, M., Meshkini, A., Bergmadi, M. (2019), "The application of Islamic worldview in Iranian-Islamic cities with an emphasis on sustainable neighborhood development", Zagros Landscape Geography and Urban Planning Quarterly, Vol. 12, N. 43, pp. 73-93. [in Persian]
- Sharifzadeh, I. (2017), "Designing an urban park for spending leisure time based on the Iranian-Islamic lifestyle (Ilkhchi Family Park)", master's thesis, supervisor: Dr. Mohammad Taghi Pir Babaee, Faculty of Architecture and Urban Planning, Faculty of Architecture and Urban Planning, Tabriz University of Islamic Arts. [in Persian]
- Shujaei, A., Ghasemi, Z., Birjandi, F. (2019), "Islamic lifestyle changes in globalization developments", Afaq Humanities Monthly, No. 30, pp. 1-23. [in Persian]
- Zarini, P. (2017), "Evaluation of the factors affecting the formation of the neighborhood unit pattern in urban neighborhoods with an Iranian-Islamic approach (a case study of Chizar neighborhood in Tehran)", master's thesis on urban planning, supervisor: Arash Baghdadi, Islamic Azad University, Shahr Quds branch. [in Persian]
- Zooftabarzadeh, H., Jafari, R., Del-Zandeh, A. (2019), "Proposed model of Islamic-Iranian neighborhood architecture based on the model of life-building views of Islamic wisdom", Bi-quarterly Journal of Architectural Thought, Vol. 3, N. 5, pp. 33-59. [in Persian]
- اسکویی آزیتا؛ حیدری ترکمنی، مینا؛ دیبا، فرید. (۱۳۹۸). تحلیل لایه‌ای علت‌های تغییر مفهوم محله در ارتباط با حس تعقیل و ارائه سناریوهای بدیل، دانش شهرسازی، دوره ۳، شماره ۳: ۸۱-۶۵
- اشتری فرد، حسین؛ صالحی امیری، سید رضا. (۱۳۹۵). طراحی الگوی رابطه مدیریت فرهنگی با سبک زندگی ایرانی-اسلامی، فصلنامه مدیریت منابع در نیروی انتظامی، دوره ۴، شماره ۳: ۳۱-۶۰
- اشتری فرد، حسین؛ صالحی امیری، رضا؛ شهریاری، محمدرضا. (۱۳۹۵). طراحی الگوی رابطه مدیریت فرهنگی با سبک زندگی ایرانی-اسلامی، فصلنامه مدیریت منابع در نیروی انتظامی، دوره ۴، شماره ۳: ۳۱-۶۰
- (2012), "Islamic Principles and Culture Applied to Improve Life Quality in Islamic Cities", Procedia - Social and Behavioral Sciences, Vol. 35, PP. 330 – 334.
- Maleki, S., Arian Kia, M. (2019), "Evaluation of historical housing indicators from the Sikh perspective of Iranian-Islamic architecture in line with modern Sikh developments (Case study: historical context of Gorgan)", Iranian Islamic Development Pattern Studies, Vol. 7, N. 13, pp. 1-27. [in Persian]
- Manal, A., Bishawi, Al., Ghadban, S. (2015), "Physical space, social behaviour and socioeconomic changes in traditional neighbourhoods: A case study of the traditional city of Nablus", City, Culture and Society, PP. 1-9.
- Mangali, S. (2014), "The role of Islamic lifestyle in the realization of modern Islamic civilization", Islamic Civilization Thought, N. 1, pp. 124-127. [in Persian]
- Martí, P., García-Mayor, C., Serrano-Estrada, L. (2019), "Identifying opportunity places for urban regeneration through LBSNs", Cities, Vol. 90, PP. 190-206.
- Mohammadi, J., Azadeh, R. (2018), "Comparative comparison of new and old neighborhoods of Isfahan in terms of the degree of adaptability to Islamic Iranian indicators (case study: Joibareh and Nagin neighborhoods)", Iranian-Islamic City Quarterly, Vol. 9, No. 34, pp. 23-89. [in Persian]
- Mohit Ara, M., Malek Hosseini, A., Shams, M. (2018), "A strategic model of the sustainable neighborhood of the Islamic-Iranian city (the foundation neighborhood of Qom city)", Journal of New Attitudes in Human Geography, Vol. 10, N. 3, pp. 361-381. [in Persian]
- Muzafar, F., Nogreh Kar, A., Hamzenejad, M., Moin Mehr; S. (2019), "Prioritization of strategies for the sustainability of life and vitality in the neighborhood with an Islamic approach", Islamic Architecture Research Quarterly, Vol. 7, N. 23, pp. 69-85. [in Persian]
- Osquee, A., Heydari Turkmani, M., Diba, F. (2019), "Layered analysis of the causes of the change in the neighborhood concept in relation to the sense of belonging and presenting alternative scenarios", Danesh Shahr Sazi, Vol. 3, N. 3, pp. 65-81. [in Persian]
- Rahimi, L., Naghizadeh, M. (2016), "Manifestation of social justice in the structure of the Islamic city", Mahalla, Vol. 10, N. 26, pp. 13-20. [in Persian]
- Sadat Mohammadi, S., Alian, A. (2019), "Physical structure of the neighborhood in Iranian-Islamic cities", specialized scientific journal Shabak, Vol. 5, N. 1, pp. 106-97. [in Persian]
- Sadeghi, M. (2015), "Pathology of the influence of contemporary architecture on Islamic Iranian lifestyle", master's thesis in the field of theology and Islamic studies, under the guidance of Dr. Alireza

- معماری شناسی، دوره ۳، شماره ۱۶: ۱-۶.
- شجاعی، عباس؛ قاسمی، زهرا؛ بیرونی، فاطمه (۱۳۹۸). تغییرات سبک زندگی اسلامی در تحولات جهانی شدن، ماهنامه آفاق علوم انسانی، شماره ۳۰: ۱-۲۳.
- شریفزاده ایلخچی، سیده هدی (۱۳۹۶). طراحی پارک شهری برای گذران اوقات فراغت بر اساس سبک زندگی ایرانی-اسلامی (پارک خانواده ایلخچی)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، استاد راهنمای دکتر محمدتقی پیر بابایی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز.
- شمس پویا، محمد‌کاظم؛ مشکینی، ابوالفضل؛ برغمدی، مجتبی (۱۳۹۹). کاربست جهان‌بینی اسلامی در شهرهای ایرانی-اسلامی با تأکید بر توسعه پایدار محله‌ای، فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری چشم‌انداز زاگرس، دوره ۱۲، شماره ۴۳: ۹۳-۷۳.
- صادقی، مهدی (۱۳۹۴). آسیب‌شناسی تأثیر معماری معاصر بر سبک زندگی ایرانی اسلامی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد در رشته الهیات و معارف اسلامی، به راهنمایی دکتر علیرضا پارسا، دانشگاه پیام نور، مرکز تهران جنوب.
- عبدی، شیما؛ هنرمند، الهام؛ ثقة‌الاسلامی، عمید‌الاسلام (۱۳۹۹). مقایسه تطبیقی محله در شهرهای ایرانی اسلامی و محله در نهضت نوشهر گرایی نمونه موردی: محله پایین خیابان و محله ولی‌عصر شهر مشهد، فصلنامه علمی تخصصی مطالعات شهری و پژوهش‌های شهری، دوره ۳، شماره ۳: ۲۰-۱۳.
- غوروی‌الخوانساری، میریم (۱۳۹۵). از محله سنتی تا محله معاصر؛ کندوکلوی در راهکارهای ایجاد هویت محلی در شهر امروز، معماری و شهرسازی آرمان شهر، شماره ۲۱: ۷۶-۶۱.
- غلامی، سعید؛ مشکینی، ابوالفضل؛ دویران، اسماعیل (۱۳۹۴). طراحی فضایی محلات شهری با تأکید بر اصول دین اسلام در شهر ایرانی-اسلامی، هویت شهر، شماره ۵۲: ۵۲-۴۱.
- کاظمینی، سیده میترا؛ غفوریان، میترا؛ حصاری، الهام (۱۳۹۹). بازنی‌شناسی عوامل اجتماعی مؤثر بر هویت‌مندی در محلات ایرانی (مطالعه موردی محله شبیدی بوشهر)، پژوهش‌های معماری اسلامی، دوره ۸، شماره ۱: ۲۷-۴۲.
- محمدی، جمال؛ آزاده، سید رضا (۱۳۹۷). مقایسه تطبیقی محله‌های نوساز و قدیمی اصفهان از نظر میزان انطباق‌پذیری با شاخص‌های ایرانی اسلامی (مطالعه‌موردی: محله‌های جویباره و شهرک نگین)، فصلنامه شهر ایرانی-اسلامی، دوره ۹، شماره ۳۴: ۸۹-۲۳.
- محیط آراء، محمد؛ ملک حسینی، عباس؛ شمس، مجید (۱۳۹۷).
۱۱. شهروندان شهر تهران، پژوهش‌نامه نظم و امنیت نظامی، دوره ۱۸، شماره ۱: ۱۵۷-۱۵۶.
۱۰. بحری مقدم، عباس؛ یوسفی فر، شهرام (۱۳۹۲). عوامل اجتماعی - فرهنگی در شکل‌گیری محله در شهر ایرانی - اسلامی و کارکردهای آن، تاریخ و تمدن اسلامی، دوره ۹، شماره ۱۷: ۱۱۶-۱۰۱.
- جوشقانی، محمد اسماعیلی (۱۳۹۹). طراحی مدل سبک زندگی ایرانی-اسلامی با رویکرد جامعه‌شناختی، پژوهش‌های جامعه‌شناختی، دوره ۱۴، شماره ۳: ۱۲۵-۱۰۱.
- حاجی پور، خلیل؛ فخر احمد، سید مجتبی؛ سلطانی، علی (۱۳۹۷). تحلیل رضایتمندی ساکنان از محله بر مبنای مؤلفه‌های امنیت و حس تعلق خاطر (نمونه موردی: شهر شیراز)، دانش‌آفرینی شهرسازی، دوره ۲، شماره ۴: ۴۹-۳۳.
- حسین پور، رضا (۱۳۹۶). تبیین اصول راهبردی سبک زندگی ایرانی-اسلامی در معماری مطلوب مسکن، پایان‌نامه ارشد معماری، استاد راهنما-آزیتا بلالی اسکویی- محمدعلی کی نژاد، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه تبریز.
- ذوالفقار زاده، حسن؛ جعفری‌ها، رضا؛ دل‌زنده، علی (۱۳۹۸). الگوی پیشنهادی معماری محله اسلامی ایرانی بر مبنای مدل نگره-های زندگی ساز حکمت اسلامی، دو فصلنامه اندیشه معماری، نشریه علمی، سال سوم، شماره پنجم، بهار و تابستان ۱۳۹۸: ۳۳-۵۹.
- رحیمی، لیلا؛ نقی‌زاده، محمد (۱۳۹۵). تجلی عدالت اجتماعی در ساختار شهر اسلامی (محله)، دوره ۱۰، شماره ۲۶: ۲۰-۱۳.
- زرینی، پریسا (۱۳۹۶). ارزیابی عوامل مؤثر بر شکل‌گیری الگوی واحد همسایگی در محلات شهری با رویکرد ایرانی-اسلامی (نمونه موردی: محله چیذر تهران)، پایان‌نامه ارشد برنامه‌ریزی شهری، استاد راهنما-آرش بغدادی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرقدس.
- سدات محمدی، سارا؛ علیان، علیان، علیان (۱۳۹۸). ساختار کالبدی محله در شهرهای ایرانی-اسلامی، نشریه علمی تخصصی شبک، دوره ۵، شماره ۱: ۱۰۶-۹۷.
- سالاری پور، علی‌اکبر؛ رمضانی، حمیدرضا؛ زالی، نادر؛ صفائی کارپور، میریم (۱۳۹۷). بررسی کیفیت روابط همسایگی درون محله ایرانی اسلامی و نقش آن در دل‌بستگی به مکان مطالعه موردی: محله ساغری سازان شهر رشت، دوره ۹، شماره ۳۴: ۳۵-۴۷.
- سلیمی، امیررضا (۱۳۹۹). بررسی نقش قلمروی محله در افزایش حس تعلق خاطر به محیط زندگی و تقویت تعاملات اجتماعی، فرهنگ معماری و شهرسازی اسلامی؛ سال دهم، شماره اول، ۱۴۰۴:

راستای تحولات سبک نوین (مطالعه موردي: بافت تاریخی گرگان)، دو فصلنامه مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی، دورهٔ ۷، شماره ۱۳: ۱-۲۷.	الگویی راهبردی از محله پایدار شهر اسلامی - ایرانی (محله بنیاد شهر قم)، مجله تگریش‌های نو در جغرافیای انسانی، دورهٔ ۱۰، شماره ۳: ۳۶۱-۳۸۱.
منگالی، سمیه. (۱۳۹۴). نقش سبک زندگی اسلامی در تحقق تمدن نوین اسلامی، اندیشه تمدنی اسلام، شماره اول، ص: ۱۲۴-۱۲۷.	مظفر، فرهنگ؛ نفره کار، عبدالحمید؛ حمزه نژاد، مهدی؛ معین مهر؛ صدیقه (۱۳۹۸). اولویت‌بندی راهبردهای پایداری حیات و سرزنشگی در محله با رویکرد اسلامی، فصلنامه پژوهش‌های
هاشمپور، پریسا؛ یزدانی، ثنا. (۱۳۹۵). مطالعه تحولات کالبدی محلات تاریخی با رویکرد محرومیت (مطالعه موردي: محله تاریخی عزب دفتریلر تبریز)، دورهٔ ۸، شماره ۲: ۳۱۳-۳۳۸.	معماری اسلامی، شماره ۲۳، دورهٔ ۷: ۶۹-۸۵.